

LÜHIÜLEVAADE AKADEEMILISE PÕLLUMAJANDUSE SELTSI VIIMASTE AASTATE TEGEVUSEST¹

O. Saveli

Austatud Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi liikmed ja külalised!

Tervitan ja õnnitlen Teid kõiki meie seltsi asutamise 75. aastapäeval! Selline iga teeb au igale inimesele, kuid nii pikka iga pole paljudele antud. Arv 75 on olnud juba populaarne viimase kahe aasta jooksul, sest Eesti Vabariigi iseseisvumine 1918. aastal vallandas eesti rahva tegutsemise tahte. Ülikoolis muudeti õpetamine emakeelseks, asutati põllumajandus-teaduskond, loodi uusi põllumajanduskoole, rajati ühistegevusseltse. Oli elatud omaette, nüüd vajati üksteise tuge ja teadmisi.

Nendel aastatel loodi ka meid ühendav selts, kelle käekäigust esimese 20 aasta jooksul annab põhjaliku ülevaate hr. cand. agr. Meinhard Karelson. Minu ülesandeks on anda Teile lühiülevaade meie seltsi tegevusest viimase 6 aasta jooksul, kusjuures viimase kolme aasta kohta pean seda tegema aruande sildi all, sest pärast taasasutamist oleme jõudnud teist korda aruandepäevani. Täna on saabunud aeg valida Akadeemilise Põllumajanduse Seltsile uus juhtkond.

EPA aulasse tulime kokku 4. aprillil 1989. aastal, kus koos otsustasime taastada APSi tegevuse. Oli diskussioone seltsi struktuuri ja põhikirja suhtes, kuid asjad lahenesid meile omase rahulikkusega. Erineb ju tänane APS oma koosseisult esimese kahe aastakümne APS-ist. Tõllal haaras ta ülikooli õppejõude ja üliõpilasi, täna aga peamiselt teaduskraadiga inimesi. Ainult mõned aktiivsemad üliõpilased astusid seltsi liikmeks. Kindlasti on see hea, et APS ühendab valdavat osa Eesti põllumajandusteadlastest, veelgi toredam on, et liikmetena on esindatud peaaegu kõik põllumajanduslikud erialad. Üheskoos oleme üksteist täiendanud ja suunanud. Täna on APSil 199 liiget.

Probleemiks on noorteadlaste vähene esindatus meie hulgas. Osa tuleb kindlasti panna eestseisuse arvele, et me ei suutnud komplekteerida vanema kohta inimesega, kes oleks aktiivselt tegelenud noorteadlastega – magistrite ja doktorantidega. Uuel eestseisusel tuleb siin paremini tööd korraldada ja kaasa tõmmata noori meie organisatsiooni doktorantide ja magistrite esindajaid. Üldkogu peab otsustama, kuidas suhtume magistrantidesse, kes kuuluvad küll üliõpilaste koosseisu, kuid on võtnud suuna teadusesse. On 3 võimalust:

- võtta vastu kõik magistrandid, kes seda soovivad;
- võtta vastu 2. aasta magistrandid juhendaja soovitusel;
- võtta vastu alles pärast magistritöö kaitsmist.

Võiksime veel avaldada arvamust aktiivsemate üliõpilaste suhtes. Kahjuks 4-aastane õppeaeg ei jäta eriti võimalusi põhjalikuks teadustööks. Eksperimentaalse materjali korjamiseks jääb vähe võimalusi. Aga ikkagi on üliõpilaskonnas helgeid päid ja need vääriskid oma kohta meie hulgas.

Seltsisisesele ühistegevusele on jätnud kahtlematult jälje vahepealsed 50 aastat. Selle varje ja muresid tunnetavad ka paljud üliõpilasorganisatsioonid. Puudub ühendav, õigemini kaks ühendavat põlvkonda. Meie seltsi liikmete hulgas on õnneks need põlvkonnad küll esindatud, kuid need ühisolemise ja ühiselt tegemise traditsioonid on jäänud hämaruse hõlma. Ei ole suutnud ka meie seda käivitada. Et tulla lihtsalt kokku ja täiesti juhuslikult on seal seltsikaaslasti ning neid tuleb lihtsalt juurde. Arutada päevaprobleeme või mängida partii malet või teha hoopis midagi muud. Võime põhjuseks tuua, et meil pole kuhugi tulla. Õige, aga pole ka soovi olnud. Uuel eestseisusel tuleb ilmselt otsustada ruumide küsimus. Tänu Loomakasvatusinstituudi juhtkonna vastutulelikkusele on täna APS-il kasutada Kreutzwaldi tänav 1 uues hoones 3 tööruumi: ühes on APSi liikmete poolt annetatud isiklikud raamatud ja

¹ Ettekanne APSi aastakoosolekul 19. aprillil 1995

2 ruumi on "Agraarteaduse" toimetuse käsutuses. Need ruumid on hoonesse sisenedes vasakus tiivas aretusosakonnaga ühise koridori peal.

Arvan, et on õige aeg avaldada APSi kõikide liikmete nimel südamlikku tänu järgmistele seltsikaaslastele, kes annetasid oma raamatuid ja panid sellega aluse APSi raamatukogule: emeriitprofessor Ants Ilus ja cand. agr. Jaan Liiv. Arvan, et toetate mõtet, et nendele kolleegidele anname üle APSi tänukirjad.

Rõõmuga käib alati kaasas ka kohustus. Oleme otsinud sobivat kohta, kuhu need raamatud välja panna avalikuks kasutamiseks, kusjuures oleks ka märgitud, kellele need raamatud kuulusid. On lootus seda teha Kreutzwaldi 1 vana hoone raamatukogus, kus küll veidi kitsas on. Võib-olla on paremaid ettepanekuid. Üks vist on kindel, et APSi tööruumid ja raamatukogu peaksid hästi lähestikku olema, kui võimalik siis ühe katuse all.

APSi seltsilise tegevuse põhivormiks on olnud ettekandekoosolekud. Olete aktiivselt ise osa võtnud, seepärast pole mõtet nende sisul ja vormil rohkem peatuda. Oleme püüdnud temaatika avara hoida ja vältida kitsaid, ainult väheseid seltsi liikmeid huvitavaid probleeme. Vältinud oleme poliitilisi teemasid niipalju, kui see on olnud võimalik. Aga mõneski küsimuses oleme oma seisukoha välja öelnud, mis muudeti poliitiliseks või oli servapidi poliitikas. Näiteks Põllutöökoja taastamise küsimus. Esimesel (muidugi taasiseseisvunud Eestis) Maarahva Kongressil lükati see määramatusse aega edasi ainult paari subjektiivse põhjuse tõttu. APS arutas seda oma volikogus varsti pärast kongressi ja jäi kindlalt seisukohale, et on vaja luua Põllutöökoda, et vältida igasugust dubleerimist seal, kus kasutatakse eelarvelisi vahendeid. Esitasime oma seisukoha kirjalikult ja tegime ettekande nn. kongressi ettevalmistaval konverentsil. Erakorraline kongress suhtus positiivselt ja maakondades on alanud sellesuunaline tegevus.

APSi liikmete osavõtt ühisüritustest on omapärane. Osavõtjate arvuks on kujunenud 60...80, kes haaravad umbes 100...120 liiget. Tore on kohtuda alati samade toredate seltsikaaslastega ükskõik kus paigas. Küll tahaks ka teisi liikmeid kohata. Kas peaksime täna tegema otsuse ka oma liikmeskonna suhtes. Eriti nende kohta, kes pole üritustest osa võtnud ja juba paari aasta liikmemaks tasumata. Meil pole plaanilist ega plaaniväliselt näitarvu. Meil on vabatahtlik ühendus. Eriti tahan tänada Saku rahvast, kes alati vapralt on kohal, vaatamata sellele, et ürituse koht kipub tihti Tartus olema.

Ürituse kohtadest veel niipalju, et hästi õnnestusid kahel viimasel aastal detsembri-koosolekud tänu "Estonia" ja Adavere ühismajandite juhtkondade mõistvale suhtumisele meisse. Kuue aasta jooksul on olnud hea koostöö mitme seltsi ja asutusega. Suur tänu Teile:

- Eesti Põllumajandusülikool (rektor prof. Mait Klaassen)
- Eesti Agraarökonoomistide Assotsiatsioon (president dots. Jaan Kivistik)
- Eesti Agronoomide Selts (president akad. Hans Küüts)
- Krahv Friedrich Bergi fond (vastutav sekretär hr. Harri Kübar)

Täname veel mitmeid asutusi, kes on kaasa aidanud meie ürituste kordaminekuks nende juures.

Alates 1989. aastast anname välja "Agraarteadust" kui "Agronoomia" järelkäijat. Kõige tähtsam on see, et ta on olemas ja päris regulaarselt ilmub. On olnud perioodilisi raskusi trükkimise või trükikulude liialt järsu suurenemisega, aga õnneks on need kõik lahenenud soodsalt. Kuigi on terve toimetuse kolleegium, on põhiraskus langenud siin prof. Ülo Ollile ja emeritprofessor Karl Annukile. Suur tänu mõlemale!

Usun, et materjalide maht suureneb, sest noori teadlasi on tulnud juurde. Praegu on "Agraarteadus" Eesti põllumajandusteaduses ainuke regulaarselt ilmuv ajakiri, mis on saanud ka ISSN(1024-0845) numbriga ja mida levitatakse mitme välisriigi raamatukogusse. Oleme esitanud taotluse jõuda rahvusvaheliselt retsenseeritavate ajakirjade hulka. Siin tulevad täita veel mõned nõudmised. Peatoimetajal on raskusi ajakirja sisulise struktuuri tasakaalus hoidmisega. Ajakiri on kõigile APSi liikmetele avatud ja koostöös liikmetega ka teistele.

Suur tänu Eesti Teadusfondile, kust on veel põllumajandusteadusele raha eraldatud, mille arvel oleme välja andnud meie ajakirja. Kahjuks Tartu Kommertspank läks põhja koos meile eraldatud 18 000 EEK-ga. Omal jõul APS ei suudaks kulusid katta.

Oleme jõudnud niikaugele, et otstarbekas on korraldada APSi teaduskonverentse, mis toimuksid igal aastal aprilli alguses seltsi aastapäeval. Võiks olla kahepäevane ja sektsioonidega.

Üldkoosolek on valmis tegema muudatusi põhikirjas. Millised on need punktid, mis vajavad arutamist ja seejärel seisukoha võtmist?

1. Juriidilise liikme staatus.

Kui taasalustasime, oli meil 7 juriidilist liiget: EPA/EPMÜ, Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Instituut, Eesti Maaviljeluse ja Maaparanduse Instituut, Juhtiva Kaadri Kõrgkool, Eesti Agrobiokeskus, Eksperimentaalbioloogia Instituut ja Jõgeva Sordiaretusjaam. Nendest on ELVI reorganiseeritud EPMÜ Loomakasvatusinstituudiks. EMMI-l on 3 õigusjärglast: Eesti Maaviljeluse Instituut, Eesti Agraarökonomika Instituut ja Eesti Põllumajanduse Mehhaniseerimise Instituut. JKK on reorganiseeritud EPMÜ Maaelu Arengu Instituudiks.

Vahepeal on muutunud seadusandlus mittetulunduslike ühenduste kohta ja juriidilise liikme staatus on muutunud. Küsisime kõigilt uutelt organisatsioonidelt arvamust juriidilise liikme staatuse suhtes. Jaatavalt vastasid kõik Sakus asuvad instituudid.

Juriidiliste liikmete liikmemaksu kehtestasime rublades, kusjuures maksimum oli 1000 rubla. Täna tuleb teil avaldada arvamust, kas peate vajalikuks juriidilise liikme staatust või ei. Kui peate vajalikuks, on ilmne, et tuleks kehtestada uus liikmemaks, millel on ka majanduslik tähtsus seltsi käekäigule.

2. APSi liikmemaks.

APSi liikmemaks on olnud 5 krooni, millega lubasime aastast kinni maksta ühe "Agraarteaduse" numbriga. Aeg on edasi läinud ja ühe numbriga hind mitu korda tõusnud. Kuidas on teie arvamus? Minu käsitus ei tähenda, et liikmemaksu mitmekordistada. Aga küsimus on: kas jätame liikmemaksu sümboliseks või peaks ta toetama APSi tegevust.

3. Volikogu.

Senini pole kas presidendi või eestseisuse suutmatusest leitud päris õiget funktsiooni volikogule. Kui esmakordselt arutasime põhikirja, siis oli arvamusi, et on selliseid suuri probleeme nagu raha jagamised, milles osaleks ka APS. Põllumajandusteaduse ja -kõrghariduse reformimisel on tehtud muudatusi, kuid peamiselt selles sfääris, mida eespool käsitlesin. On loodud mammutkogusid, mille juures väiksemad. Peamine on ikkagi raha jagamise korraldamine. See on käinud käest kätte nagu tuline kartul. APS selle juurde enam ei mahu või on oma esindajatega selle juures. Ikka domineerib ametkond, mitte programmiline tegevus. Kuue aasta kogemus näitas, et eestseisusega, võib-olla veidi suuremaga, tuleme toime.

4. Asepresidente oli seni 4. Kas ei peaks piirduma kahega?

Selline on olnud meie tegevus ja need on meie probleemid. Mida lõpuks soovida? Eelkõige: palju tänu eestseisuse liikmetele hea koostöö eest, palju tänu meie tehnilisele sekretärile pr. Merle Kaselole, palju tänu hr. Meinhard Karelsonile, kes on korras hoidnud meie algdokumentatsiooni, tugevat tervist meie seltsi auliikmetele, kõike head kõigile seltsikaaslastele, kuid tahaksin teilt vastutasuks suuremat aktiivsust uute traditsioonide loomisel ja ürituste kavandamisel. Seltsi tegevus baseerub vaid tahtele ühiselt midagi ära teha.

Palju tänu Teile kõigile, et nii mõistvalt olete suhtunud nendesse ettevõtmistesse, mida oleme suutnud seni korda saata!

Valikulisi andmeid APSi tegevusest 4.04.1989...19.04.1995

1. Koosolekud

	1989 kuni 1991	1992	1993	1994 kuni 19.04.1995	Kokku 1992 kuni 19.04.1995	Kokku kuue aasta jooksul
1. Ettekande- ja aasta-(-üld) koosolekud	16	5	5	6	16	32
2. Konverentsid, sümposionid, mälestuspäevade tähistamine	4				1	5
3. Volikogu koosolekud	3	1		1	2	5
Kokku (1+2+3)	23	6	5	7	19	42
Eestseisuse koosolekud	14	6	4	5	15	29

2. Tuntud Eesti põllumajandustegelaste mälestuspäevade tähistamised

1. Theodor Pool	9. Leo Rinne	1.-2. Jõgeva	9. Ülenurme
2. Kaarel Liidak	10. Heino Leik	3. Tihemetsa	10. o/ü Estonia
3. Jaan Mets	11. Aleksander Eisenschmidt	4. Polli	11. Väätsa
4. Jaak Ümarik	12. Jaan Hünerson	5. Saku	12. Kehtna
5. Edgar Keevallik	13. C. R. Jakobson	6. Kurgja	13. Adavere
6. Aleksander Adojaan	14. A. Th. Middendorff	7.-8. Piistaoja	
7.-8. Hans Meltsased	15. Krahv F. Berg		

3. Seltsi koosolekud väljapool Tartut

4. Seltsi kirjanduslik tegevus*a) Seltsi häälekandja "Agraarteadus"*

1990. a.	1...4	476 lk.
1991. a.	1...4	436 lk.
1992. a.	1...4	344 lk.
1993. a.	1...4	432 lk.
1994. a.	1...4	488 lk.
1995. a.	1	128 lk.
<hr/>		
Kokku	21	2304 lk.

Lisaks on trükitud veel viie aasta (1990...1994) materjalide register.

b) Brošüür

Eesti Vabariigi Põllutöökoda ja põllumajandus (kaasväljaandja; M. Karelson) 56 lk.

c) Voldikud

1. Prog. dr. agr. Jaak Mägi (1883...1932)
2. Dr. agr. Aleksander Eisenschmidt (1876...1914)
3. Akad. Aleksander Middendorff – 175
4. Dr. h. c. Jaan Hünerson (1882...1942)
5. Piistaoja Eesti põllumajanduses – Theodor Pool (1890...1942)

5. Seltsi auliikmed

1. Prof. dr. agr. Peeter Kõpp (1940)
2. Prof. dr. agr. August Muuga (1990)
3. Prof. dr. agr. Elmar Järvesoo (1990)
4. Akad. Aarne Pung (1991)
5. Cand. agr. Heiti Kotkas (1991)
6. Cand. agr. Kristjan Jaama (1992)
7. Cand. agr. Meinhard Karelson (1992)
8. Prof. dr. agr. Jüri Kuum (1993)
9. Cand. agr. Aleksander Ratt (1993)
10. Prof. Endel Laas (1994)